

Monumentnummer*: 521806

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 15 april 2002
Kadaster deel/nr 82940/90

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Heteren Overbetuwe Gelderland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Heteren

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Randwijk A 256

Omschrijving**

Omschrijving

In dit FABRIEKSGEBOUW zijn thans de KLEIVOORBWERKINGSMACHINE (westzijde) en de kunstmatige DROGERIJ (oostzijde) ondergebracht. Het langgerekte, vrijstaande gebouw op rechthoekig grondplan betrof oorspronkelijk een houten (droog?)loods met twee evenwijdige zadeldaken. De gemeenschappelijke zakgoot lag toen ongeveer even hoog als de dakvoet. De dakschilden zijn belegd met een grote diversiteit aan dakpannen, zoals rode en gesmoorde oud-Hollandse pannen en rode verbeterde Hollandse pannen. De voorranden van het oude dakgedeelte zijn afgedekt met windveren. De langgerekte zadeldaken hebben een nokrichting van oost naar west.

Na de Tweede Wereldoorlog zijn de lange zijden van het gebouw over de volledige lengte uitgebouwd onder doorgetrokken dakschild. De gevels zijn toen grotendeels versteend en voorzien van grote schuifdeuren en drieruits betonnen stalramen.

De houtconstructie van het oude, tweebeukige bouwdeel bestaat uit drie rijen stijlen. De middelste rij bevindt zich recht onder de zakgoot. De reeks stijlen aan de buitenzijde bevindt zich ter plaatse van de oorspronkelijke dakvoet, en is thans opgenomen in later toegevoegd muurwerk. De stijlen ondersteunen nokstijlspanten met horizontale balken en schoren. Deze houtconstructie draagt een (geïsoleerde) sporenkap.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

In het westelijke deel van het fabrieksgebouw staat ten behoeve van de voorbereiding van de klei een MACHINE met drie units opgesteld. De machine is afkomstig van een fabriek uit Helden-Panningen en dateert uit het derde kwart van de 20ste eeuw. Op machinale wijze wordt de klei in de gewenste plastische samenstelling, vermenging en hoeveelheid naar de pers gevoerd waar de ballen klei in vormen wordt geworpen. Het spoelen, bezanden en onderzetten van de vormbakken maakt eveneens onderdeel uit van dezelfde machine. In de achterliggende DROGERIJ worden de stenen kunstmatig gedroogd in tunnels (XXc).

In westelijke richting aansluitend op dit fabrieksgebouw is een SMALSPOOR aangelegd op een dijklichaam dat leidt naar de kleiuitput. Een moderne graafmachine schept de klei in een kipkar die vervolgens door een diesellocomotief (DIMO) over het smalspoor naar het gebouw wordt gereden.

Waardering

FABRIEKSGEBOUW, inclusief kleivoorbewerkingsMACHINE, DROGERIJ en SMALSPOOR.

- Van architectuurhistorische waarde als typologisch goed en gedeeltelijk gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een langgerekt fabrieksgebouw ten behoeve van het bewerken van de klei en het drogen van de vormelingen. Het object wordt gekenmerkt door een uiterst functionele architectuur.
- Van stedenbouwkundige waarde als essentieel onderdeel van een markant in het Gelderse rivierengebied gesitueerd en compleet steenbakkerij-complex. Het object heeft wegens haar functie en de inrichting van het fabrieksterrein ensemblewaarde met het omringende landschap en de overige bebouwing van het complex.
- Van cultuurhistorische waarde vanwege de karakteristieke langgerekte verschijningsvorm met grote pannen daken. Het object is van belang als uitdrukking van de voor deze regio sedert het midden van de 19de eeuw zeer belangrijke nijverheid van de baksteenfabricage. Bovendien draagt het bij aan de bijzonder illustratieve waarde van dit fabriekscomplex, niet in het minst door de in het gebouw ondergebrachte en nog in bedrijf zijnde drooginrichting en kleivoorbewerkingsmachine, alsmede het hiermee verbonden smalspoor.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Fabrieksgebouw

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument